

Magyar földtudományi szakirodalom a REAL repozitórium gyűjteményeiben

HOLL ANDRÁS informatikai főigazgató-helyettes (MTA Könyvtár és Információs Központ)

Cikkemben bemutatom az Akadémiai Könyvtár digitális kollekciójában – a REAL repozitórium gyűjteményeiben – található földtudományi irodalmat. Ízelítőt adok geológiai, geofizikai, geodéziai, bányászati művekből, de a térképészet, földrajz, meteorológia irodalmával nem foglalkozom. A válogatás esetleges és személyes, csak kedvcsinálóként szolgál – az olvasót arra biztatom, keresse fel a REAL-t, böngésszen kedvére!

A REAL repozitóriumrendszer különálló gyűjteményekből épül fel, ezek közül az alapgyűjtemény az, ahova az MTA vagy NKFIH támogatást felhasználó kutatók maguk tölthetik fel cikkeiket. A REAL-EOD a könyvek gyűjteménye, a REAL-J pedig folyóiratokat archivál. Ez utóbbi gyűjteményekbe a könyvtár munkatársai töltenek fel tartalmakat.

Nem a REAL az egyetlen digitális könyvtár Magyarországon: az Országos Széchényi Könyvtárban működik például az Elektronikus Periodika Archivum, közismert a HUNGARICANA, több nagy egyetemi repozitóriumban található az olvasó szabadon elérhető tartalmakat, az Arcanum ADT adatbázisa pedig az előfizetők számára hozzáférhető hatalmas digitális gyűjtemény. Az említett digitális könyvtárak tartalmi esetenként erősen átfedőek – a digitalizált könyvek és folyóiratok tekintetében az EPA, a HUNGARICANA, az ADT gyűjteménye sok közös folyóiratot, könyvet tartalmaz a REAL-lal. A népszerű keresőmotorok mindegyik gyűjteményre rálátnak, a repozitóriumban pedig az MTA Könyvtár és a SZTAKI közös keresőjével lehet hatékonyan tájékozódni (<http://oaikereso.sztaki.hu/>).

Tárlatvezetés a REAL gyűjteményeiben

Cikkek

Az MTA Könyvtár alkalmazottjaként különösen megörültem, amikor a Bányászati és Kohászati Lapok második számában (1868) Lengyel Endre cikkét megláttam: Tájékozás a műszóképzés körül. „*Sok küzdelmek után az 1867-ik év tavaszán létre jött politikai események folytán, valahára a magyarnak is tér nyílt, sajtó széphangzásu nyelvét a szaktudományoknak azon gyakorlati ágaiban is érvényre emelni, a hol a gondolatoknak magyar nyelven adhatni kifejezést az előtt csak a hő ohajok sorába tartozott.*” (<http://real-j.mtak.hu/13768/>)

Első szakmai kirándulásom az ELTE földtudományi szakos hallgatójaként a Csódi-hegyre vezetett. Talán ezért akadt meg a szemem a Földtani Közlöny első évfolyamának 9. füzeteiben Koch Antal cikkén: *A bogdányi Csódihegy és környékének földtani viszonyai*. A szerző 1871 során Szabó József biztatására számos

kirándulást tett Dunabogdány környékén. „*Föltűnik e kúp már távolról is – különösen az átellenben fekvő Váczról – gyönyörű szabályos kupola alakja által...*” Már az 1980-as évek elején sem volt szabályos a hegy alakja, addigra már a bányászat nyomán az eredetileg szabályos forma kicsorbult. (http://real-j.mtak.hu/9081/1/FoldtaniKozlony_1871.pdf 205. oldal)

A REAL-EOD-ban találhatóak az *Értekezések a természettudományok köréből* füzetei. 1870-ben jelent meg *Mednyánszky Dénes* cikke: *A mész geológiai és technikai jelentősége Magyarországon*. Egy évvel később közölte *Zsigmondy Vilmos* *Tapasztalataim az artézi szökőkutak fúrása körül* című beszámolóját. (<http://real-eod.mtak.hu/1880/>, <http://realeod.mtak.hu/3825/>)

1. ábra: Torziós inga, Süss *Mechanikai és Optikai Művek*

Az Eötvös-év kapcsán ajánlom a tisztelt olvasó figyelmébe a Világemlékezet Listán szereplő dokumentumot: a nyersanyagkutatás magyar világsikerének, az Eötvös-ingának egyik változatát leíró brosúrát. (<http://realeod.mtak.hu/2366/>) (1. ábra)

Vadász Elemér az *Akadémia Föld- és Bányászati Tudományok Osztályának Közleményeiben* Benkő Ferencet, a nagyenyedi kollégium tanárát mutatja be, aki az első, 1874-ben megjelent Magyar Mineralógiát írta. Az 1967-es kötetben több cikkben rábukkantam a kor jellemző politikai sallangjaira – más cikkekből azonban teljességgel hiányoztak, mint a mutatóba választott tudománytörténeti tanulmányból is. (<http://real-j.mtak.hu/1413/>)

Géczy Barnabás akadémiai székfoglaló előadását – a magyarországi öslénytan történetéről az MTA *Értekezések, Emlékezések* sorozatában található meg. (<http://real-eod.mtak.hu/3466/>)

Mi a szerepe a digitális elérhetőségnek a tudományos szakirodalomban? Kázmér Miklós 2008-as cikkében egy új név alatt kiadott régi periodika – az ELTE *Annales*-ének geológiai sorozata, avagy új nevén a

Geologica Pannonica 36. kötetében közölt angol nyelvű cikkében fejt ki véleményét a nyomtatott folyóiratok szerepéről a digitális korban. A szerző a nyomtatott változat fenntartása mellett érvel: a digitális keresésre, a nyomtatott archiválásra szolgál. Remélem, az utókor majd nyugtázni tudja a REAL-J archiválásban betöltött szerepét is. A *Geologica Pannonica*-t azonban, sajnos, mi digitális formában (még) nem archiváljuk. Kázmér szerzőként töltötte fel a cikkét a REAL alapgyűjteménybe. (http://real.mtak.hu/2964/1/Kazmer_2008_role_of_printed_information.pdf)

2. ábra: Az ipolytarnóci kövült fa Szabó József cikkéből *Mathematikai és Természettudományi Értesítő*, 1885 (<http://real-j.mtak.hu/4508/>)

Geológiai, geofizikai, geodéziai és bányászati folyóiratok a REAL-J-ben

Acta Geodaetica et Geophysica 1966-
http://real-j.mtak.hu/view/journal/Acta_Geodaetica_et_Geophysica.html
Acta Geologica 1952-
http://real-j.mtak.hu/view/journal/Acta_Geologica.html
A Magyar Tudományos Akadémia Föld- és Bányászati Tudományok Osztályának közleményei 1967-1982
http://real-j.mtak.hu/view/journal/A_Magyar_Tudom=E1nyos_Akad=E9mia_F=F6ld-=E9s_B=E1ny=E1szati_Tudom=E1nyok_Oszt=E1ly=E1nak_k=F6zlem=E9nyei.html
Bányászati és Kohászati Lapok 1868-
http://real-j.mtak.hu/view/journal/B=E1ny=E1szati_=E9s_Koh=E1szati_Lapok.html
(Az utódlapok is megtalálhatóak a gyűjteményben.)
ELGI éves jelentés 1930-1990
http://real-j.mtak.hu/view/journal/ELGI_=E9ves_jelent=E9s.html

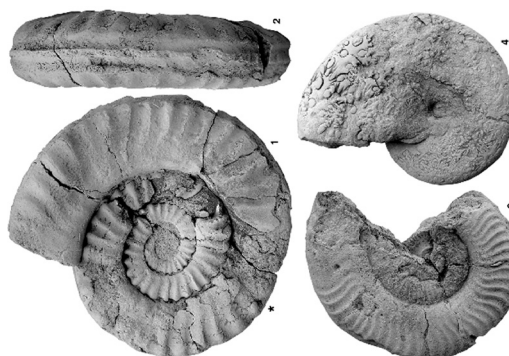
Az eocen barnaszénképlet állrajzai.

Hantken Miksától.

Sárisáp	Tokod	Dorogh	Nagykovácsi	Szilván
Tengeri tömött agyag	Tengeri tömött agyag	Tengeri tömött agyag	Tengeri tömött agyag	Tengeri tömött agyag
<i>Cerithium striatum</i> Def.	<i>Cerith. striatum</i> Defr.	<i>Cer. striatum</i> Defr.	<i>Cer. striatum</i> Defr.	
			édes vízi mész	
		Általános tömött agyag	<i>Paludina lymnaea</i>	
		<i>Cereno. striatum Melanopsis</i>	<i>Planorbis Unio</i>	agyag
			szonpala	
agyag	Lias mész	agyag	édes vízi mész	édes vízi mész
Lias mész			édes vízi mész	<i>Paludina lymnaea</i>
		Lias mész	Dolomit	Dolomit

3. ábra: Dunántúli széntelepek összehasonlítása Hantken Miksa cikkéből *Mathematikai és Természettudományi Értesítő*, 1885 (<http://real-j.mtak.hu/4508/>)

Földtani Közlöny 1872-
http://real-j.mtak.hu/view/journal/F=F6ldtani_K=F6zl=F6ny.html
Földtani Tudománytörténeti Évkönyv 1972-1990
http://real-j.mtak.hu/view/journal/F=F6ldtani_Tudom=E1nyt=F6rt=E9neti_=C9vk=F6ny.html
Geodéziai Közlöny 1925-1949
http://real-j.mtak.hu/view/journal/Geod=E9zai_K=F6zl=F6ny.html
Geofizikai Közlemények 1952-2011
http://real-j.mtak.hu/view/journal/Geofizikai_K=F6zlem=E9nyek.html
Geophysical Observatory Reports 1968-2007
http://real-j.mtak.hu/view/journal/Geophysical_Observatory_Reports.html
MÁFI évi jelentése 1882-2014
http://real-j.mtak.hu/view/journal/M=C1FI_=E9vi_jelent=E9se.html
Magyar Geofizika 1960-2015
http://real-j.mtak.hu/view/journal/Magyar_Geofizika.html
Mérnökgeológiai Szemle 1964-1992
http://real-j.mtak.hu/view/journal/M=E9rn=F6kgeol=F3giai_Szemle.html

4. ábra: Ammoniták a Gerecséből (Galácz et al.) *Central European Geology*, 2010 <http://real.mtak.hu/55049/>

HOLL ANDRÁS 1978 és 1984 között végezte tanulmányait az ELTE-n földtudományi szakon. Geofizikusként és csillagászként szerzett diplomát. Jelenleg az MTA Könyvtár és Információs Központban dolgozik, ahol az informatikai területért felel, beleértve a repozitóriumot és a Magyar Tudományos Művek Tárárt.